

- **Osobnost člověka se zrakovým postižením**

Vliv zrakové vady na osobnost

- vliv na celou osobnost
 - psychický a fyzický vývoj
- primární postižení
- sekundární změny – sensorická deprivace
- míra vlivu závisí na:
 - diagnóze
 - závažnosti – stupni vady
 - době vzniku a etiologii vady

Vada vrozená nebo získaná?

- v jaké míře byly vytvořeny adekvátní vizuální představy o okolním světě
 - 5-7 let – hranice
 - zformování osobnosti
- subjektivní zpracování zátěže sebou samým a blízkým okolím

..

Akceptace vady

Definice, pojmy

- **přijetí**, osvojení všech životních **možností a omezení** souvisejících s postižením
- aktivní přístup k životním situacím a motivace je řešit
- sebeakceptace – sebpřijetí - sebeúcta

Faktory akceptace

- osobnost člověka a její rysy
- aspirace člověka
- životní příběh

- bezprostřední okolí
- životní podmínky
- kompenzační schopnosti
- naplnění kvality života

Nonakceptace/inakceptace ztráty zraku

- může být dílčí nebo celková
- stigmatizace, pocity méněcennosti
- 2 extrémy
 - **popírání** – (např. prakticky nevidomí) - motivační hyperkompenzace
 - **zveličování** - podlehnutí –syndrom naučené bezmocnosti (Jesenský a kol., 2007)
- důvodem nedostatečná informovanost

Rodina dítěte s vrozeným zrakovým postižením

- narození dítěte s postižením – trauma, zátěž
- fáze přijetí pozice rodiče s postižením
 - šok a popření
 - postupná akceptace a vyrovnávání se s problémem
 - fáze realismu
 - plná akceptace?
- sourozenci

Oslabení či ztráta zraku v dospělém a seniorském věku

- rozdíl ve věkových pásmech
- progresivní/pozvolná nebo náhlá ztráta
- trauma, nevratná ztráta kompetencí
- Senioři

- postižení jednotlivých zrakových fcí
- odlišná rychlost zpracování informací
- výrazné riziko **rezignace a sociální izolace**

Vývoj osobnosti dítěte s těžkou vrozenou vadou (Vágnerová, 1995, McLinden, 1997)

- psychický vývoj
 - stejné fáze jako u intaktních, ale se specifiky
 - ovlivněn závažností vady, dědičností, prostředím, výchovným stylem
- v raném věku mluvíme o **psychomotorickém vývoji**
- 3 složky
 - kognitivní vývoj
 - sociální vývoj
 - pohybový vývoj

Kognitivní vývoj, myšlení a řeč I

- senzoričká deprivace – snížení aktivační úrovně
- omezení poznávacích schopností zrakovou cestou
- kompenzace hmatem, sluchem, čichem, atd.
- koncentrace pozornosti – snížená
- trénink paměti
- nedostatek smyslové zkušenosti → narušení diferenciacie představ → specifika v myšlení
- řeč
 - kompenzační funkce – verbalismy
 - kognitivní a komunikační funkce

Pohybový vývoj

- omezení aktivity a pohybu
- opožděný vývoj a přeskočení některých fází
- hypotonie, špatné držení těla, rotace chodidel, nakloněná hlava
- automatismy – kývání
- rozvoj prostorové orientace a samostatného pohybu (POSP), cílený nácvik

Sociální vývoj

- posilování v různých prostředích
- omezení vizuálního kontaktu
- nemožnost učení nápodobou
- větší závislost na ostatních
- posilování sociálních dovedností – zvládnání sociálních situací

Raná péče pro rodiny s dětmi s těžkým zrakovým postižením

Poradenství osobám se zrakovým postižením v ČR

- **Střediska rané péče**
 - od 0 do 4 let u ZP, do 7 let u KP
- **Speciálně pedagogická centra pro žáky se zrakovým postižením**
 - od 3-4 let do 19-20 let, po ukončení školní docházky)
- **Tyfloservis a krajská TyfloCentra**
 - od 15 let výše
- **Vysokoškolská střediska pro podporu studia studentů s postižením**

Raná péče

- **Raná péče** - soustava služeb a programů poskytovaných ohroženým dětem a dětem se zdravotním postižením a jejich rodinám
- **Cíl** - předcházet postižení, eliminovat nebo zmírnit jeho důsledky a poskytnout rodině, dítěti i společnosti předpoklady sociální integrace

Raná péče II

- preventivní charakter - brání vzniku postižení druhotného
- posiluje rodinu
- ekonomický přínos – rodiče se osamostatňují, ústavní výchova ne
- předpoklad úspěšné sociální integrace
- terénní práce
- nezávislé informace

Střediska rané péče

- Společnost pro ranou péči se sídlem v Praze
- 7 středisek – Praha, Brno, Ostrava, Olomouc, České Budějovice, Liberec, Plzeň
- klienti
 - rodiny s dětmi se zrakovým postižením (0-4 roky)
 - rodiny s dětmi se zrakovým a **kombinovaným postižením** (0-7 let), tvoří cca. **80% klientely**
- multidisciplinární tým

Formy rané péče

- návštěvy v rodinách
- ambulantní návštěvy v SRP
- týdenní rehabilitační pobyty
- setkávání rodičů/odborné semináře

Programy rané péče

- osvěta a vzdělávání
- podpora rodiny
 - půjčování pomůcek
 - provázení a doprovázení
 - IVP
- podpora rozvoje dítěte
 - zraková stimulace
 - výcvik kompenzačních mechanismů
 - podpora ohrožených funkcí
 -

Zraková stimulace

- metodika rozvoje těžce postiženého zraku dítěte v raném věku a využívání zbylého vidění
- úprava prostředí a nácvik využívání zraku
- Fáze zrakové stimulace - motivační, uvědomovací, lokalizace, fixační, přenášení pozornosti, sledování předmětu v pohybu, skenování, uchopování (koordinace oko-ruka), symbolická, zobecnění

Zraková stimulace

- <http://www.ranapece.cz/index.php/cs/stimulace-zraku/projekt-posel/video-posel.html>
- <http://www.ranapece.cz/index.php/cs/stimulace-zraku/nahled-stimulace-1.html>

Pomůcky

- pro zrakovou stimulaci
 - světelný panel, audiovizuální panel, černé světlo
 - zrakově stimulační desky a hračky
 - zvýrazněné kontury
- pro podporu zbylých funkcí
 - hmatové desky, závěsy
 - hmatové knížky
- Pro podporu kombinovaného postižení
 - Little room, další pomůcky Lilli Nielsenové
 - soundbox

Dokument ČT o střediscích rané péči

- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210562221700006-klic/>